

Száz év után látnád diófád:
mily magas és terebélyes, áldó!

Szepesi Attila

Makacs Orfeusz

Csorba Győzőnek

*a dalt csak önmagáért?
túntéve szép a csend
rigó dalod az ágon
habot ver idebenn*

*ha jó ha rossz ha bánat
ha örömem ragyog
ha tavasz nyár ha ősz ha tél
tárd ki az ablakot*

*meredek ég paránya
gondjaink felett
kinek hangolod örök-
együgyű éneked?*

*haszontalanok haszna
makacs Orfeuszom
légy intő példa: fennen
világító napom*

(1966)

Rónay György

Csorba Győző: Lélek és ősz

„Így szabálytalanul szabályos. — A kis káosz nagy geometria.” Ezzel a két sorral kezdődik Csorba Győző új kötetének első verse, a *Ritmus, rend, zene*. A rend perspektíva kérdése: ki tudom-e alakítani magamban azt a távlatot, amelyben a világ és az élet, az életem „kis káosza” végül is „nagy geometriává” rendeződik. A költemény nyilván nem véletlenül került a kötet élére; úgy is vehetjük, mint Csorba Győző lírájának „programversét”. A „ritmus, rend, zene” a különféle, sokszoros „ellenpontok” egységéből alakul ki, illetve az ellenpontok „zűrzavarát” kell magamban egységgé kiküzdenem; tehát nem passzív szemlélődésről van szó, hanem aktív vállalásáról az ellentéteknek, hogy szintézisükben vívjam ki a mindig viszonylagos, mindig kérdéses, és mindig újra kiharcolandó harmóniát, mely — éppen viszonylagossága és kérdésessége folytán — sosem elpihenés, hanem inkább mindig csak a láb megvetése a következő lépéshez. Ezért aztán mindig csupa feszültség is; olyan mosoly, amelynél a száj szögletében és a homlokon ott csillog a mosoly árának verejtéke.

*Holnap vajon mi lesz velem?
Dzsungel-ösvényen értem eddig:
eleven örömek, bajok
fújtak rám fagyot, meleget;
kardok kísérték és ölek,
szövetségek és árulások,
kibuggyanó vér s kacagás.
Akármilyen lesz holnap velem,
valahány béke, háború:
a vége: ritmus, rend, zene.*

Semmi elvontság és semmi szólam nincs ebben. Egzisztenciánk döntő kérdéseiről van szó: életről és halálról („A szülőágy s

a sírhely tengelye — Ki tágabb, ki szűkebb körben forog”) — időről és mulandóságról („Mert gyorsul az idő — és még sincs rosszabb, mint hogy elszalad”) — testről és lélekről („Lélekké is bomol a pete az anyában — s nől olyan új virág, melynek illata, szirma — együttmozdul a szél örök fuvallatában”); de mindig tapintatható, érzékelhető, mert megszenvedett konkrétsággal. Az öröm is, a baj is „eleven”; a lélek szervesen bele van ágyazva a testbe; itt semmi sem absztrakt eszme, itt állandóan érezni a zsigerek meleg lüktetését. És azt, hogy a költő számára ez a törtetés a világ és önmaga „dzsungel-ösvényén” nem költői játék, hanem vérre és életre menő vállalkozás. „Én a költészetet mindig valamiféle élnisegítő erőnek tartottam és tartom — vallja. — Segít nekem, mert kimondja s így feloldja feszültségeimet, és segít másoknak, mert kimondja helyettük is, mert nevet ad, s ezzel helyre tesz, építi a rendet. A rend pedig az élet egyik legfőbb oltalmazója.”

Innét felelőssége, komolysága; innét kifejezésének tömörsége, lényegre törekvése is: „Dolgaim nehezednek bonyolódnak: — szeretnék méltó lenni dolgaimhoz — A felnőtt nem vágyik gügyögni.” Engedményeket ez a líra semmiféle könnyűségnek nem tesz, sem érzelemben, sem kifejezésben; „szigorú és kemény”, mint a lélek, amelyről vall, és amely kezeskedik érte („A lélek kő márvány a lélek szigorú kemény — legfőljebb néhány karcolásnyit változik”); ezért nem is romlékony, és ezért érezzük egyre kikezddhetetlenebbnek „igazi épségét” („Csonkulni másokért az az igazi épség”).

Azt mondja *Verseim sorsa* című szonettjában: „Ne maradjon belőlem semmi több, — csak amit élő érdeke szerint — tápláléként őriz meg az utókor.” A *Lélek és ősz* legtöbb verse megmarad, és „táplálék” lesz akkor is, amikor sok, külszínre tetszetősebb, könnyű sikerekben gazdagabb lírát már rég elfűjt az idő.

Vigilia,
1968. 7. sz.